

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

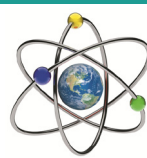
№10(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 582 sahifa,
2-oktyabr, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Raqamli oliy ta'lim boshqaruvida kommunikativ kreativlikni rivojlantirishning tashkiliy pedagogik mexanizmi	10
Mamatova Xilola Muxiddinovna	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanishning ijobiy va salbiy jihatlari: tizimli tahlil va strategik yondashuvlar	14
Zamira Nishanova	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda muloqot va ijodiy faoliyat orqali o'zini namoyon etish ko'nikmalarini shakllantirish	17
Abdug'afforova Navbahoroy Botirjon qizi	
Raqamli sivilizatsiya davrida oliy ta'limda axborot-analitik kompetensiyani shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari	22
Oybek Davlatov	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishda o'yin texnologiyalarining ahamiyati	27
Bekmuhammedova Muhlisa Abdusattarovna	
Jaloliddin Rumiy asarlarida komil inson va shaxsiy kamolot masalalari	33
Qodirova Madina Odiljon qizi	
Interfaol ta'lim texnologiyalari asosida o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	37
Ergasheva Shaxnoza Baxtiyor qizi	
Rhythmic Gymnastics: a Harmony of Art and Sport	42
Hurshida Murzoyeva	
Sport to'garaklari mashg'ulotlarining talaba-yoshlar jismoniy rivojlanishiga ta'siri	46
Jabborova Sevara Asroqul qizi	
Inklyuziv ta'lim sub'yektlari hamkorligini boshqarishning innovatsion pedagogik mexanizmlari	51
Kuranboyeva Ozoda Xakimovna	
Maktabdan tashqari ta'lim muhitining o'quvchilar ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga ta'sir etuvchi pedagogik omillari	57
Mexriniso Nosirova	
Yangi O'zbekistonda maktabgacha va maktab ta'limi tizimi uchun zamonaviy pedagog kadrlar tayyorlashning rivojlanish istiqbollari	61
Sodiqova Yulduzxon Maxamat qizi	
Integrating Culture in Language Teaching and Developing Intercultural Tolerance: Pedagogical Approaches and Classroom Implications	65
Tairova Ruzakhon Umidbek qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida darsga ijobiy munosabatlarni shakllantirish va rivojlantirish texnologiyalari	71
Tursunbayeva Yulduz	
Sun'iy intellekt asosidagi adaptiv ta'lim muhitining pedagogik-psixologik nazariy asoslari	75
Xakimov Utkirbek Ilhomjon o'g'li	
O'zbek xalq cholg'ulari orkestri ijrochiligi san'atining rivojlanish tarixi va uning pedagogik ta'limdagi o'rni ...	79
Miskinova Sabina Ziyadxon qizi	
Преодоление узбекско-русской лингвокультурной интерференции при текстоворждении студентов-филологов: методический аспект	85
Тахирова Маъсуда Абдужаббор кизи	
Инновационные методы преподавания русского языка в вузах Узбекистана: развитие коммуникативной и речевой компетенции учащихся	91
Шокаримова Камола Абдуллаевна	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida yumshoq ko'nikmalarni shakllantirishning nazariy-metodologik asoslari....	98
<i>Yakubjonov Xasan Qahramonovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	103
<i>Umarov Xusniddin Egamboyevich</i>	
Sport maktabi o'quvchilarida yengil atletika intervalli mashg'ulotlari yordamida chidamlilikni oshirish	107
<i>Shuxrat Xudoyberdiyev Mamayusupovich, Abduqahhorov Nuriddin Xabibulloyevich</i>	
O'zbek va jahon adabiyoti matnlarini qiyosiy tahlil qilishda sun'iy intellekt va kompyuter lingvistikasining o'rni	112
<i>Sodikova Makhliyo</i>	
Milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan harbiy tarbiya metodlari	117
<i>A'zamov Inom Salimjonovich</i>	
Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining inklyuziv ta'lim sharoitida o'quvchilar bilan ishlashda STEAM yondashuvidan foydalanish metodikasini takomillashtirish	121
<i>Abidjanova Vasila To'likinovna</i>	
Kommunikativ topshiriqlar asosida ingliz tilida gapirish ko'nikmasini rivojlantirishning metodik imkoniyatlari	129
<i>Prenova Gulsara Barlikbayevna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik nutqiy kompetentligini rivojlantirishning nazariy asoslari	134
<i>Meyliqulova Manzura Abdullayevna</i>	
Kasbiy ta'lim sifatini boshqarishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish	138
<i>Ne'matova Zarina Furqat qizi</i>	
Kimyoning asosiy tushuncha va qonunlarini aksiomatik asosda talqin qilishning ilmiy-pedagogik ahamiyati	141
<i>Kamolova Nargiza Ibragimovna</i>	
Моделирование процесса формирования патриотизма у курсантов на основе культурного наследия казахской и узбекской интеллигенции	147
<i>Малдыбаев Куандик Бекбауович</i>	
Bo'lajak tarjimonlarda mumtoz asarlardagi leksik-frazeologik birliklarni tarjima qilish kompetensiyasini shakllantirish ("Firdavs ul-iqbol" asari misolida)	152
<i>Borasulova Dilnoza Dilmurodjon qizi</i>	
WHY I+1 is Not the ZPD: Reassessing Input-Based and Sociocultural Accounts of EFL Development	155
<i>Sattarova Zulxumor Nodirbek kizi</i>	
Лингвометодическая компетенция учителя русского языка: генезис понятия и структура в современной педагогической науке	159
<i>Икрамова Мунира Маруфжановна</i>	
Kasbiy axloq va pedagogik madaniyat masalasini tadqiq etishda ilmiy tadqiqot metodlarining o'rni va vazifalari	163
<i>Kazakov Shavkat Norqobilovich</i>	
Kichik maktab yoshidagi bolalar nutq faoliyatida ijtimoiy muhitning psixologik roli	168
<i>Shadiyev Feruz Djaxonovich</i>	
Intellektida nuqsoni bo'lgan kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning so'z boyligini boyitishda o'yin texnologiyasidan foydalanish	173
<i>Xolmuxamedova Zilola Azimovna</i>	
PIRLS xalqaro baholash dasturida matn bilan ishlashning asosiy turlari va ularni boshlang'ich ta'limda qo'llash metodikasi	178
<i>Yusupova Gulshiraxan Zinatdinovna</i>	
Ona tili ta'limida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish orqali o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish	183
<i>Toshmatova Yulduz Olloqulovna</i>	
Kompetentlikka asoslangan ta'limda pedagogning kasbiy madaniyatining o'rni	190
<i>Xojamov Ilhomjon Rahmonaliyevich</i>	

Boshlang'ich ta'limda darslik va o'quv lug'atlari integratsiyasi asosida o'quvchilarning lingvistik-kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	195
Ergasheva Tuyg'unoy Shavkatjon qizi	
Bo'lajak musiqa ta'limi o'qituvchilarining raqamli-pedagogik kompetensiyasini rivojlantirishning integrativ-metodik modelini takomillashtirish	201
Ataboyeva Muxlisa Azimjon qizi	
Raqamli ta'lim nazariyasi va metodikasi asosida oliy ta'lim pedagoglarining kasbiy faoliyatini takomillashtirish.....	209
Choriyeva Lobar Fayzullo qizi, Safarov Azamat Rasul o'g'li	
Inklyuziv ta'limda o'quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlash va ularga mos pedagogik yondashuvlarni tashkil etish	214
Avazova Ozoda Ashurali qizi	
Integrativ yondashuv asosida talabalarining kreativ faoliyatini rivojlantirishning pedagogik texnologiyalari ...	219
Abdusabirova Laylo Azizjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining imloviy savodxonligini oshirish usullari	224
Ashurova Zilolaxon Baxodir qizi	
Boshlang'ich ta'limda Jeopardylabs platformasi asosidagi o'yin-topshiriqlarning dars samaradorligidagi ahamiyati.....	229
Atayeva Baxrinisa Abduvaxidovna	
Tasviriy san'at talabalarida perseptiv qobiliyatlarni rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari	233
Bazarova Muyassarxon Maxamadyusubovna	
What Trainee English Teachers Notice in AI-Generated Assessment Tools: Fault Detection in Two Tesol Cohorts	238
Dildora Kdirbayeva	
Zamonaviy didaktik vositalar asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmi.....	246
Ergasheva Ma'mura Suyunovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Ilk qadam" milliy o'quv dasturi asosida bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashning pedagogik asoslari.....	250
Ergasheva Umrinisso Komilovna	
Aqli zaif bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishning diagnostik mezonlari va ko'rsatkichlari ...	254
Hamraqulova Durdona Dilshod qizi	
Parent Preparation for Meaningful Participation in Inclusive Education.....	258
Muazzam Bakhtierovna Abdurakhmanova	
Oliy ta'limning nofilologik yo'nalishlarida til ta'limi darsliklari mazmunini bosqichma-bosqich loyihalash	262
Muxamedova Muhlisa Avazjon qizi	
Interyer dizayn ta'limida sun'iy intellekt: bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirish metodikasi.....	268
Rustamov Kamoliddin Ziyodulla o'g'li	
Differences Between Professional and Amateur Boxing	273
Shuhrat Dilmuradov	
Лингводидактический потенциал интерактивного обучения в развитии речевой компетенции пятиклассников.....	277
Ергашева Эльвира Владимировна	
Теория, метод и профессиональное действие: пути модернизации дисциплины "Методика преподавания родного языка" в педагогическом вузе.....	281
Шоира Баймурадовна Бабаева	
Yozma nutq kompetensiyasini rivojlantirishga yo'naltirilgan kognitiv-grafomotor mashqlar tizimi	285
Rashidova Saida Ravshonbek qizi	
4-sinf o'qish savodxonligi darslarida o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	289
To'xtaxo'jayeva Shaxnoza Muhammadumar qizi	

Ingliz tilini o'qitishda formativ baholash tizimini takomillashtirishning pedagogik asoslari	294
<i>Allayarova Muhabbat Xudayarovna</i>	
Pedagogical Conditions for Establishing an Integrative Approach to Developing Students' Didactic Competence	300
<i>Orazova F. O.</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida empatik liderlikka asoslangan boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	306
<i>Umarova Moxinur Shukuroxunovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining pedagogik faoliyatini metodik loyihalashning zamonaviy holati va mavjud muammolari.....	312
<i>Temirova Shahloxon Xoshimjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida lingvistik tafakkurni rivojlantirishning kognitiv-lingvodidaktik asoslari	317
<i>Abdullayeva Dilovar Bahrullayevna</i>	
"Avesto" ta'limotida ma'naviy-axloqiy qarashlarning pedagogik xususiyatlari	321
<i>Aliyev Islambek Tursinbayevich, Ibragimova Farangiza Oybekjon qizi</i>	
O'quvchilarda milliy tuyg'ularni shakllantirishning ilmiy – pedagogik asoslari	326
<i>Begmatova Nasiba Safarbayevna</i>	
Fizikadan nostandart va olimpiada masalalarini yechish orqali o'quvchilarning muhandislik kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi.....	330
<i>Jo'rayev Farxod Isroilovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda divergent-kasbiy fikrlash kompetensiyasini shakllantirishda kreativ yondashuvning didaktik imkoniyatlari.....	338
<i>Xolbo'tayeva Dilfuza Usmon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida vaqtni boshqarish kompetensiyalarini shakllantirishda mustaqil ta'lim topshiriqlarining pedagogik imkoniyatlari.....	346
<i>Norova Nargiza Xalmamat qizi</i>	
Katta yoshdagi ayollarda metabolik salomatlikni yaxshilashga yo'naltirilgan sog'lomlashtiruvchi jismoniy mashg'ulotlar metodikasi	350
<i>Ruziyeva Raxima Bobojonovna</i>	
Technology-Integrated English Writing Instruction: a Tpack-Based Approach to Competence Development.....	357
<i>Omonova Maftuna Shermatovna</i>	
Disleksiyali o'quvchilar bilan individual ishlashning psixologik-pedagogik asoslari	362
<i>Toshpo'latova Go'zal Fayzullo qizi</i>	
Maktab o'quvchilarini jismoniy va ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda o'lkashunoslik-turistik faoliyatning integrativ pedagogik modeli (Qashqadaryo viloyati misolida).....	366
<i>Yodgorov Mansurjon Abduraximovich</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalaridan ingliz tili ta'limida foydalanishning ahamiyati	372
<i>Buriyeva Zarnigor Tolibjonovna</i>	
Ko'p qirrali figuralarni o'rgatishda raqamli platformalardan yoki dasturlardan o'rganish metodikasi	376
<i>Uraimova Durdona Baxodirjon qizi</i>	
O'zbekiston va Amerika Qo'shma Shtatlari ta'lim tizimida maktab boshqaruvining innovatsion mexanizmlarini qiyosiy tahlil qilish	381
<i>Jamolov Fazliddin Nuriddin o'g'li</i>	
Sun'iy intellektli o'quv vositalarini yaratuvchi ta'lim muhitlarining qiyosiy tahlili.....	387
<i>Sadikova Dilshoda Aminjon qizi</i>	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim pedagoglarida mediatarbiya orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi...	392
<i>Umirzoqova Malika Mamadi qizi</i>	
Kasbiy ta'lim o'quvchilarining liderlik kompetentligini raqamli kollaborativ faoliyatda rivojlantirish bo'yicha xorijiy yondashuvlar.....	397
<i>Sanayeva Sogdiana Ziyadullayevna</i>	

Bo'lajak o'qituvchilarda raqamli ijodkorlikni shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	403
<i>Sotbarova Dilfuza Ilhom qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilida produktiv muloqot ko'nikmalarini akmeologik yondashuv va storytelling texnologiyasi asosida rivojlantirish metodikasini takomillashtirish.....	409
<i>Turdiyeva Feruza Sobirjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida individual yondashuvning yetishmasligi va ta'lim sifatiga ta'siri.....	417
<i>Xushnazarova Ma'mura Nodirovna, Mannopova Nilufar Ziyovuddin qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida pedagogik baholash va psixologik tashxis: farqlanishi va tarbiyachi kasbiy vakolatining chegaralari	422
<i>Зайнутдинова Дилобар Нуритдиновна</i>	
Geometriya o'qitish metodikasini takomillashtirishda turk geometriyasi masalalarini yechish usullaridan foydalanishning ahamiyati.....	429
<i>Imomnazarova Nurjaxon Toktaboyevna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	436
<i>Otahanova Manzura G'ofurovna</i>	
Predikativlik - umumlingvistik qonuniyat (ingliz, fransuz va o'zbek tillari misolida).....	441
<i>Kurbanova Raxima Abdullayevna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning ahamiyati	450
<i>Eshmuratova Gauxar Maxsudovna</i>	
Badiiy matnlar asosida talabalarining lingvomadaniy kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	455
<i>Ochilxonov Abduljalolxon Davron o'g'li</i>	
O'qituvchining kasbiy faoliyatida oilaviy omilning ijtimoiy-psixologik ahamiyati.....	461
<i>Turdimatova Elnaza Erkinjon qizi</i>	
Pedagogik amaliyot pedagogik otm talabasi uchun ijtimoiy, kasbiy moslashuv maktabi sifatida	465
<i>Choriyeva Mehribonu Baxtiyor qizi</i>	
Implementing Competency-Based Education (CBE) in English Language Teaching: Principles, Frameworks, and Performance-Based Assessment.....	470
<i>Erkinova Lutfiya Qudratovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda kasbiy-pedagogik madaniyatni rivojlantirish texnologiyasi	474
<i>Giyasova Mushtariy Abdiganiyevna</i>	
Ta'lim samaradorligini ta'minlashda axborot ta'lim resurslari imkoniyatlari.....	477
<i>Qurbonova Nafisa Ilxom qizi, Meyliyeva Shahodat Ulug'bek qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida inklyuziv ta'limni tashkil etishning pedagogik shart-sharoitlari.....	481
<i>Umarova Marg'uba Ulug'bek qizi</i>	
Alaliyali bolalarda nutqkompetensiyasini rivojlantirishning neyrokognitiv multimodal texnologiyalari	484
<i>Usarova Madina Odil qizi</i>	
Raqamli avlodda "4K" kompetensiyalarini rivojlantirishda pedagogik-didaktik imkoniyatlari	489
<i>Haqnazarova Sarvina Kuvat qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida qat'iyatlilik, mas'uliyat, sabr-toqat, mustaqillik va maqsadga intiluvchanlikni tarbiyalash	492
<i>Ma'rufjonova Rohila Lutfulla qizi</i>	
Talabalarda sog'lom turmush tarzi va hayotiy ko'nikmalarni rivojlantirishning didaktik jihatlarini	497
<i>Otanazarova Anora Og'aboy qizi</i>	
Talabalar jismoniy faolligini oshirishda sog'lom turmush tarzi, motivatsiya va kompetensiyaviy yondashuvning integratsiyasi.....	502
<i>Sirojov Otajon Orifjonovich</i>	
Maktabda sport tadbirlarini tashkil qilish va o'tkazish texnologiyasi	507
<i>Urinova Firuza Azimovna</i>	
Katta yoshdagi ingliz tili o'rganuvchilarining kognitiv kompetensiyalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan individual ta'lim trayektoriyalarini loyihalashning nazariy-metodik asoslari	512
<i>Yoqubjanova Diyora Dilshodbek qizi</i>	

Ta'lim platformalaridan foydalanish asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining funksional savodxonligini rivojlantirish imkoniyatlari.....	518
Oynabekova Sojida Akbar qizi	
Shaxsga yo'naltirilgan o'qitish tizimida pedagogik monitoringning tarkibiy tuzilmasi va mazmunini takomillashtirish.....	524
Choriyeva Z. T., Tog'ayeva Shahrizoda	
Maxsus pedagogika fanlarida nazariya va amaliyot uyg'unligini ta'minlash usullari hamda texnologiyalari...	529
Maqsudova Nodira Alijonovna	
Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarning bog'langan nutqini rivojlantirishda kreativ storytelling texnologiyasidan foydalanish.....	534
Keldiyarova Vazira Botirovna	
Ta'lim tizimida iqtisodiy savodxonlikni rivojlantirishning nazariy-tarixiy evolyutsiyasi va metodologik asoslari.....	540
Sharipova Go'zal Jumanazar qizi	
Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida kreativlikni rivojlantirish samaradorligi	544
Soliyeva Shoir Abdurashitovna	
Talabalarning psixoemotsional barqarorligini ta'minlovchi hissiyotlarni boshqarish mexanizmlari	552
Musinova Nozira Mirzadjanovna	
Ta'lim tizimini boshqarishda boshqaruv tamoyillarining o'rni va ahamiyati	557
Rajabova Nargiza Ahmadovna	
Alfa avlodida qadriyatlar rivojlanishida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishning ijobiy va salbiy jihatlari	563
Jo'rayeva Difuza Abdug'aniyevna	
Boshlang'ich ta'limda kreativ fikrlashni rivojlantirishning innovatsion pedagogik texnologiyalari	569
Jumayeva Muxlisa Shokir qizi	
Tarkibida azot, oltingugurt va fosfor saqlagan ligandlarda silikagel matritsasiga nokovalent immobillangan 3d-metallar kompleks birikmalari sintezi	575
Xudoyorova Nilufar Qaxramon qizi	

MAXSUS PEDAGOGIKA FANLARIDA NAZARIYA VA AMALIYOT UYG'UNLIGINI TA'MINLASH USULLARI HAMDA TEXNOLOGIYALARI

Maqsudova Nodira Alijonovna

PhD, dotsent, Toshkent Kimyo xalqaro universiteti
Namangan filiali "Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim metodikasi"
kafedra mudiri

Annotatsiya: Maqolada zamonaviy ta'lim tizimida inklyuziya sharoitida o'quv jarayonini standartlashtirish hamda imkoniyati cheklangan bolalarni (ICHB) o'qitishda individual yondashuvni ta'minlash masalalari tadqiq etiladi. O'rtacha normativ va unifikatsiyalangan baholash mezonlariga (jumladan, davlat yakuniy attestatsiyasiga) yo'naltirilgan standartlashtirilgan ta'lim dasturlarini moslashuvchan, adaptiv ta'lim texnologiyalari bilan uyg'unlashtirish imkoniyatlari yoritiladi. Tadqiqot maqsadi – ta'lim standartlari talablari va inklyuziya tamoyillarini o'zaro uyg'unlashtiruvchi tashkiliy-metodik modelni asoslab berishdan iborat. Mualliflar pedagoglarning amaliy tajribasini tahlil qilib, me'yoriy-huquqiy va metodik ta'minotni yanada takomillashtirish yo'nalishlarini ajratib ko'rsatdilar, shuningdek, modulli tamoyil hamda mezonli-darajali baholashga asoslangan moslashtirilgan ta'lim dasturlarini dinamik loyihalash yondashuvini taklif etdilar.

Kalit so'zlar: inklyuziv ta'lim, ta'limni standartlashtirish, ta'limni individuallashtirish, moslashtirilgan ta'lim dasturi, imkoniyati cheklangan bolalar, pedagogik imkoniyatlar, akademik moslashuvchanlik.

Abstract: The article examines the issues of standardizing the educational process in the context of inclusion within the modern education system and ensuring an individualized approach to teaching children with disabilities (CWD). It explores the possibilities of integrating standardized educational programs oriented toward average normative requirements and unified assessment criteria (including state final certification) with flexible, adaptive educational technologies. The purpose of the study is to substantiate an organizational and methodological model that harmonizes the requirements of educational standards with the principles of inclusion. The authors analyze the practical experience of teachers, identify areas for further improvement of regulatory, legal, and methodological support, and propose an approach to the dynamic design of adapted educational programs based on the modular principle and criterion-level assessment.

Key words: inclusive education, standardization of education, individualization of education, adapted educational program, children with disabilities, pedagogical opportunities, academic flexibility.

Аннотация: В статье исследуются вопросы стандартизации образовательного процесса в условиях инклюзии в современной системе образования и обеспечения индивидуального подхода к обучению детей с ограниченными возможностями здоровья (ОВЗ). Рассматриваются возможности сочетания стандартизированных образовательных программ, ориентированных на усреднённые нормативные требования и унифицированные критерии оценивания (в том числе государственную итоговую аттестацию), с гибкими, адаптивными образовательными технологиями. Цель исследования заключается в обосновании организационно-методической модели, обеспечивающей согласование требований образовательных стандартов и принципов инклюзии. Авторы анализируют практический опыт педагогов, выделяют направления дальнейшего совершенствования нормативно-правового и методического обеспечения, а также предлагают подход к динамическому проектированию адаптированных образовательных программ на основе модульного принципа и критериально-уровневого оценивания.

Ключевые слова: инклюзивное образование, стандартизация образования, индивидуализация образования, адаптированная образовательная программа, дети с ограниченными возможностями здоровья, педагогические возможности, академическая гибкость.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim taraqqiyotining global vektori barcha toifadagi o'quvchilar uchun ularning boshlang'ich imkoniyatlari, jismoniy va aqliy xususiyatlaridan qat'i nazar, sifatli ta'limdan teng foydalanish imkoniyatini ta'minlashga qaratilgan. Inklyuziya tamoyillarini umumiy va oliy ta'lim tizimiga integratsiyalash asosiy xalqaro hujjatlar hamda milliy qonunchilik aktlarida mustahkamlab qo'yilgan. Inklyuziv yondashuvning amaliy ijrosi ta'lim jarayonini yanada takomillashtirish, moslashuvchan mexanizmlarni rivojlantirish va individual yondashuv imkoniyatlarini kengaytirishni taqozo etmoqda.

Bir tomondan, zamonaviy maktab standartlashtirish paradigmasi asosida faoliyat yuritadi: ta'lim standartlari dasturlar tuzilmasini, o'quv yuklamasi hajmini, o'zlashtirish natijalariga qo'yiladigan talablarni, shuningdek, oraliq hamda yakuniy nazorat tartiblarini belgilab beradi. Standartlashtirish yagona ta'lim makonini saqlash, baholashning xolisligi va ta'lim sifatining tayanch darajasini ta'minlash imkonini beradi. Shu bilan birga, mazkur talablarni o'quvchilarning individual xususiyatlari bilan uyg'unlashtirish ta'lim samaradorligini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Boshqa tomondan, inklyuziv ta'lim individual yondashuv imkoniyatlarini kengaytirishga asoslanadi. Salomatligi imkoniyati cheklangan (ICHB) yoki alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan bolani umumiy sinfga jalb etish ta'lim jarayonini uning individual imkoniyatlariga moslashtirishni talab etadi. Individuallashtirish materialni berish sur'atini moslashtirish, axborotni taqdim etish usullarini takomillashtirish, ixtisoslashtirilgan assistiv texnologiyalarni qo'llash va moslashuvchan baholash usullaridan foydalanishni taqozo qiladi.

Shu jihatdan ta'lim standartlari talablarini o'quvchilarning individual imkoniyatlari bilan uyg'unlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. O'qituvchi uchun belgilangan ta'lim natijalariga erishishda o'quvchilarning individual xususiyatlari, o'zlashtirish sur'ati va ta'lim ehtiyojlarini hisobga olish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish imkonini beradi. Bunday yondashuv inklyuziv ta'lim jarayonini yanada takomillashtirish, har bir o'quvchining bilish faoliyatidagi ishtirokini qo'llab-quvvatlash va uning ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi. Ushbu tadqiqotning dolzarbligi ta'lim standartlari va individuallashtirish tamoyillarini o'zaro uyg'unlashtiruvchi samarali tashkiliy-metodik mexanizmlarni ishlab chiqish zarurati bilan belgilanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Inklyuziv ta'limning nazariy asoslari va ta'lim jarayonida mavjud imkoniyatlarni kengaytirish konsepsiyasi L. S. Vigotskiyning fundamental asarlarida ilgari surilgan bo'lib, uning rivojlanishni ijtimoiy o'zaro ta'sir orqali qo'llab-quvvatlash g'oyasi maxsus va inklyuziv ta'lim uchun muhim nazariy asos bo'lib xizmat qilmoqda ^[1].

Xorijiy fanda umumta'lim maktabini inklyuziya ehtiyojlariga moslashtirish masalasi Devid Rouz (David H. Rose) va Anna Meyer (Anne Meyer) tomonidan ishlab chiqilgan "O'qitishda universal dizayn" (Universal Design for Learning - UDL) konsepsiyasi doirasida faol tadqiq etilmoqda. UDL mualliflari ta'lim muhitini dastlabdan variativ tarzda loyihalashtirish o'quvchilarning individual ehtiyojlarini samarali hisobga olish imkonini berishini ta'kidlaydilar. L. Florian (Lani Florian) kabi xorijiy olimlar inklyuziv pedagogikada differensiallashuvdan ("ayrimlar uchun maxsus") umumiy amaliyotni takomillashtirishga ("individuallikni hisobga olgan holda hamma uchun ochiq") o'tish muhimligini qayd etadilar. Standartlashtirilgan nazorat (testlar, imtihonlar) sharoitida bunday yondashuvlarni samarali amalga oshirish mexanizmlarini yanada takomillashtirish dolzarb ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi ^[2].

Ta'limdagi standartlashtirish va standartotsentrizm masalalari rossiyalik olimlar A. G. Asmolov va V. V. Serikov asarlarida atroflicha ko'rib chiqilgan. Tadqiqotchilar ta'lim jarayonida me'yoriy talablar bilan bir qatorda variativlik va ijodiy yondashuv imkoniyatlarini ham hisobga olish muhimligini ta'kidlaydilar. Inklyuziya kontekstida ushbu jihatlarning o'zaro uyg'unligini ta'minlash alohida ahamiyat kasb etadi. Xususan, S. V. Alyoxina o'z ilmiy ishlarida inklyuziv ta'limni rivojlantirishda zarur infratuzilma bilan bir qatorda, o'qituvchilarning inklyuziya tamoyillarini amalga oshirishga kasbiy tayyorgarligini oshirish ham muhim ekanini ta'kidlaydi ^[3].

R. I. Lalayeva, G. V. Chirkina, N. M. Nazarova, N. N. Malofeyev, O. S. Nikolskaya, O. I. Kukushkina, Ye. L. Goncharova, O. Ye. Gribovalarning tadqiqotlarida umumiy ta'lim standartlarini maxsus (korreksion) ta'limning o'ziga xos vazifalari bilan uyg'unlashtirish masalalari yoritilgan. Mualliflar ICHB bolalarni umumta'lim muhitiga samarali jalb etishda ularning individual ta'lim ehtiyojlarini hisobga olish, korreksion pedagogika imkoniyatlaridan foydalanish va moslashuvchan yondashuvlarni qo'llash muhimligini asoslab beradilar. Bunday yondashuv inklyuziv ta'limda bolaning nafaqat darsdagi ishtirokini, balki uning bilish faoliyatiga faol jalb etilishini ta'minlashga xizmat qiladi ^[4].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Standartlashtirish va individuallashtirishning o'zaro uyg'unligini hamda ularni yanada samarali tashkil etish imkoniyatlarini o'rganish maqsadida sifat va miqdoriy usullarni birlashtirgan kompleks empirik tadqiqot o'tkazildi. Tadqiqot Namangan shahri va Namangan viloyatining 14 ta tumani umumta'lim maktablari negizida amalga oshirildi. 2024–2026-yillarda inklyuziv ta'lim muhiti sharoitida o'tkazilgan tajriba-sinov ishlarida jami 122 nafar maxsus pedagog ishtirok etdi.

Asosiy e'tibor ta'limning turli bosqichlarida dasturlarni o'zlashtirish natijalariga qo'yiladigan talablarni o'zaro muvofiqlashtirish imkoniyatlarini aniqlashga qaratildi. Savolnoma o'qituvchilar tomonidan normativ yuklamaning subyektiv qabul qilinishini, o'quv rejalarini moslashtirishdagi avtonomiya darajasini hamda umumta'lim ball tizimi doirasida ICHB bolalarni baholash jarayonining o'ziga xos jihatlari aniqlashga qaratilgan savollar

bloklarini o'z ichiga oldi. Miqdoriy ma'lumotlarga matematik statistika metodlari (deskriptiv tahlil, SPSS Statistics paketi yordamida Pirsonning xi-kvadrat mezonini hisoblash) orqali ishlov berildi. Fokus-guruhlarining sifat ma'lumotlari tematik kontent-tahlildan o'tkazildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Me'yoriy bazaning tahlili shuni ko'rsatdiki, moslashtirilgan asosiy umumta'lim dasturlarining (MAUTD) amaldagi shakllari maktabga o'qitish muddatlari va mazmunini o'quvchilarning individual ehtiyojlariga muvofiq moslashtirish imkonini beradi. Amaliyotda esa standartning normativ soatlari, moliyalashtirish mexanizmlari hamda oraliq attestatsiyaning yagona nazorat-o'lchov materiallarini inklyuziv ta'lim talablariga yanada muvofiqlashtirish o'qituvchilarning pedagogik imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qilishi mumkin. Maxsus pedagoglar o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma standartlashtirish va inklyuziv yondashuvni yanada samarali uyg'unlashtirish zarur bo'lgan asosiy yo'nalishlarni aniqlash imkonini berdi.

"Inklyuziv sinfda ICHB bo'lgan bolalarni o'qitishda qaysi jihatlarga ko'proq e'tibor qaratish zarur deb hisoblaysiz?" degan savolga berilgan javoblar taqsimoti 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval: Inklyuziv sinflarda maxsus pedagoglar e'tibor qaratadigan asosiy yo'nalishlar

Takomillashtirish yo'nalishlari	Javoblar ulushi (%)
Darsning vaqt doirasini ICHB bolalarga individual yordam ko'rsatish bilan uyg'unlashtirish hamda moslashtirilgan dasturlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish	78,3
Baholash mezonlarini ICHB bolalarning individual imkoniyatlariga muvofiq moslashtirish mexanizmlarini takomillashtirish	64,2
Aniq nozologiyalarga moslashtirilgan tayyor didaktik materiallar bilan ta'minlash imkoniyatlarini kengaytirish	52,1
ICHB o'quvchilarning individual o'zlashtirish sur'atini hisobga olish hamda o'quvchi va ota-onalarni psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish	41,7

Materiallarning kontent-tahlili ushbu ma'lumotlarni yanada oydinlashtirish imkonini berdi. Inklyuziv ta'lim jarayonini yanada takomillashtirish bilan bog'liq uchta asosiy yo'nalish ajratib ko'rsatildi:

- 1. Temporal (vaqtga oid) yo'nalish:** Ta'lim standartlarida mavzularni belgilangan soatlar doirasida o'zlashtirish nazarda tutiladi. Ruhiy rivojlanishi orqada qolgan (RRO'), diqqat yetishmovchiligi va giperfaollik sindromi (DYGS), autizm, dizartriya ega yoki koxlear implantli o'quvchilarda tushunchalarni o'zlashtirish (interiorizatsiya qilish) uchun ayrim hollarda 2–3 baravar ko'proq vaqt talab etilishi mumkin. Shu sababli ta'lim jarayonida umumiy o'quv rejasi bilan bir qatorda o'quvchilarning individual o'zlashtirish sur'atlarini ham hisobga olish muhim ahamiyat kasb etadi.
- 2. Baholash yo'nalishi:** Umumta'lim elektron jurnallari va monitoring tizimlarida individual rivojlanish dinamikasini yanada kengroq aks ettirish imkoniyatlarini rivojlantirish maqsadga muvofiq. Masalan, autizm spektri buzilgan (ASB) o'quvchining darsda 20 daqiqa davomida faol ishtirok etishi va uchta so'z yozishni o'zlashtirishi uning individual rivojlanishidagi muhim ijobiy natija sifatida baholanishi mumkin. Shu jihatdan standartlashtirilgan baholash bilan bir qatorda o'quvchining individual rivojlanish dinamikasini ham hisobga oluvchi moslashuvchan baholash usullaridan foydalanish muhimdir. Inklyuziv sinfda tarix, biologiya, geografiya kabi fanlar bo'yicha bilimlarni baholashda o'quvchining javob berish imkoniyatlariga mos muqobil shakllardan foydalanish baholashning xolisligini oshirishga xizmat qiladi.
- 3. Resurs yo'nalishi:** Individual ta'lim marshrutini (ITM) yaratish o'qituvchidan har bir dars uchun turli topshiriq variantlarini tayyorlashni talab etadi. Shu sababli pedagoglarning mazkur faoliyatini tashkiliy, metodik va moddiy jihatdan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini yanada takomillashtirish muhim ahamiyatga ega.

Olingan natijalar inklyuziv vazifalarni ta'lim standartlari bilan samarali uyg'unlashtirish uchun moslashuvchan pedagogik mexanizmlarni rivojlantirish muhimligini ko'rsatadi. Bunda pedagogning ta'lim standartlari bo'yicha belgilangan vazifalarni bajarishi bilan alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bolaning individual rivojlanishini qo'llab-quvvatlash faoliyati o'rtasida muvozanatni ta'minlash muhim hisoblanadi.

ICHB bolalar ta'limini individuallashtirishning tashkiliy-huquqiy asoslarini yanada takomillashtirish hamda pedagoglarning samarali faoliyati uchun qulay sharoit yaratish maqsadida DTS talablarini amalga oshirish mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha maktab ma'muriyatiga beriladigan amaliy tavsiyalar muassasaning mahalliy me'yoriy hujjatlar (MMH) paketini rivojlantirishni nazarda tutadi.

Bizning fikrimizcha, quyidagi takomillashtirish yo'nalishlari maqsadga muvofiq:

1. Inklyuziv sinflarda ICHB bo'lgan o'quvchilarning o'zlashtirishini joriy nazorat qilish va oraliq attestatsiyadan o'tkazish shakllari, davriyligi hamda tartibi to'g'risidagi nizomni takomillashtirish. Unda PPK (psixologik-pedagogik konsilium) tavsiyalari asosida ICHB o'quvchilar uchun og'zaki javob yoki imtihon shaklini yozma (test) yoxud vizuallashtirilgan shaklga (sxemalar, infografika, elektron taqdimotlardan foydalangan holda) moslashtirish imkoniyatini belgilash maqsadga muvofiq.
2. MAUTD va ITMni ishlab chiqish hamda tasdiqlash tartibini takomillashtirish: maktab darajasida ICHB bolalar uchun nazorat, sinov va laboratoriya ishlarini bajarish vaqtini standart dars xronometrajidan 30–50% ga uzaytirish imkoniyatini nazarda tutish lozim. Bunda baholash mezonlari strukturasini saqlagan holda nazorat jarayonining bir qismini individual rejimda (darslardan so'ng logoped yoki maxsus pedagog xonasida) tashkil etish imkoniyatini ko'zda tutish mumkin.
3. Inklyuziv ta'lim sharoitida logopediya shoxobchasi (kuzatuv xizmati) faoliyatini takomillashtirish hamda o'qituvchi-logopedning ta'lim jarayonidagi faol ishtirokini kengaytirish maqsadga muvofiq. Bu o'qituvchi-logopedning boshqa pedagoglar bilan hamkorligini kuchaytirishga xizmat qiladi.
4. Ommaviy sinf o'qituvchilari tomonidan ICHB o'quvchilar ehtiyojlariga mos individual didaktik materiallar (moslashtirilgan matnlar, vizual tayanchlar, muqobil nazorat kartochkalari) ishlab chiqilishini rag'batlantirish mexanizmlarini rivojlantirish maqsadga muvofiq. Bunda o'qituvchi tomonidan tayyorlangan darslar portfoliosi va PPK tomonidan qayd etilgan bolaning nutqiy hamda akademik rivojlanishidagi ijobiy dinamika muhim mezon sifatida xizmat qilishi mumkin.
5. "Psixologik-pedagogik konsilium (PPK) to'g'risidagi nizom" doirasida tarmoqli hamkorlikni rivojlantirish hamda ICHB o'quvchining individual o'quv rejasini uning rivojlanish dinamikasiga muvofiq muntazam takomillashtirib borish mexanizmlarini kengaytirish maqsadga muvofiq.

Mazkur masalalarni samarali hal etish uchun biz tomonimizdan Dinamik muvozanatning tashkiliy-metodik modeli (DMTMM) taklif etilmoqda. Modelning mohiyati ta'lim jarayonining amaldagi tuzilmasini moslashtirilgan dasturlarning blokli-modulli modeli bilan uyg'unlashtirishdan iborat.

Modelning asosiy komponentlari:

1. **Invariant (o'zgarmas) blok:** hamma uchun majburiy bo'lgan, tayanch ijtimoiy-madaniy va asosiy fan kompetensiyalarini qamrab oluvchi, turli chuqurlik darajalarida o'zlashtirilishi mumkin bo'lgan ta'lim mazmunining fundamental yadrosi.
2. **Variativ-modulli blok:** hajmi, axborotni taqdim etish usullari va o'zlashtirish sur'ati bilan farqlanuvchi akademik trayektoriyalar majmui. Modullar orasidagi o'tish dinamik bo'lishi va maktab psixologik-pedagogik konsiliumi (PPK) qarorlari asosida amalga oshirilishi lozim.
3. **Mezonli-darajali baholash:** umumiy normativ ko'rsatkichlar bilan bir qatorda o'quvchining avvalgi shaxsiy natijalariga nisbatan rivojlanish dinamikasini ham hisobga olish.
4. **Yutuqlarni hisobga olishning maktab ichki tizimi:** hayotiy tayanch kompetensiyalarning rivojlanish dinamikasini qayd etishda dixotomik shkalalardan ("hisobga olindi / hisobga olinmadi") yoki portfoliodan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish.

Taklif etilgan modelni amaliyotga tatbiq etish maktab miqyosida ta'lim jarayonini boshqarishda moslashuvchanlikni oshirish va pedagogning akademik imkoniyatlarini kengaytirishni nazarda tutadi. Standart ta'lim natijalarini belgilovchi asosiy mezonlar tizimi bo'lishi bilan birga, shaxs rivojlanishining individuallashtirilgan trayektoriyasini shakllantirish imkonini beruvchi moslashuvchan ta'limiy ramka sifatida ham namoyon bo'lishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot shuni ko'rsatdiki, inklyuziv muhitda ta'limni standartlashtirish va individuallashtirish tamoyillarini o'zaro uyg'unlashtirish ta'lim jarayonini yanada takomillashtirishning muhim yo'nalishlaridan biridir. Ushbu ikki yondashuvning samarali uyg'unligini ta'minlash inklyuziv sinflarda ta'lim standartlarini qo'llash metodologiyasini zamonaviy talablar asosida rivojlantirishni taqozo etadi.

Biz tomonimizdan ishlab chiqilgan dinamik muvozanat modeli shuni ko'rsatadiki, nazorat jarayonida "jarayon va muddatlarning bir xilligi" bilan bir qatorda "bitiruvchining yakuniy hayotiy faolligi va ijtimoiylashuvi"ga ham e'tibor qaratish standartlashtirish va individuallashtirishning samarali uyg'unligini ta'minlash imkonini beradi. Mezonli-dinamik baholash va dasturlarni modulli tashkil etish pedagoglarning kasbiy faoliyatini qo'llab-quvvatlash, o'quvchilarning individual rivojlanish imkoniyatlarini kengaytirish hamda inklyuziv ta'limning rivojlantiruvchi salohiyatini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Алехина С. В. Инклюзивное образование: от политики к практике // Психологическая наука и образование. - 2016. - Т. 21. - № 1. - С. 136–145.
2. Асмолов А. Г. Оптика просвещения: социокультурные перспективы. - М.: Просвещение, 2015. - 237 с.
3. Выготский Л. С. Основы дефектологии. - СПб.: Лань, 2003. - 654 с.
4. Малофеев Н. Н. Западноевропейский опыт формирования единой системы образования: от институционализации к инклюзии // Дефектология. - 2015. - № 6. - С. 3–15.
5. Назарова Н. М. Сравнительная специальная педагогика. - М.: Академия, 2012. - 336 с.
6. Сериков В. В. Обучение как субъектно-образующий процесс // Педагогика. - 2018. - № 12. - С. 3–11.
7. Грибова О. Е. Проблемы реализации научно-методического обеспечения школьного образования обучающихся с ТНР в условиях инклюзии // Альманах Института коррекционной педагогики. - 2021. - № 45. - С. 18–31.
8. Лалаева Р. И. Нарушения чтения и пути их коррекции у младших школьников. - СПб.: СОЮЗ, 2002. - 224 с.
9. Малофеев Н. Н., Никольская О. С., Кукушкина О. И., Гончарова Е. Л. Единая концепция специального федерального государственного стандарта для детей с ограниченными возможностями здоровья: основные положения // Дефектология. - 2010. - № 1. - С. 6–22.
10. Муминова Л. Р. Инклюзив таълимдан - инклюзив жамиятга // "Инклюзив таълимдан инклюзив жамият сари: стратегиялар, тажрибалар ва замонавий технологиялар" Республика илмий-амалий анжумани. - Тошкент, 2024. - Б. 22–25.
11. Чиркина Г. В. Проблема готовности детей с нарушениями речи к обучению в инклюзивной среде // Обучение и воспитание детей с нарушениями речи. - М.: Просвещение, 2012. - С. 45–59.
12. Rose D. H., Meyer A. Teaching every student in the digital age: Universal design for learning. - Alexandria: ASCD, 2002. - 216 p.
13. Florian L. Special education in the era of inclusion: The end of special education or a new beginning? // The Polish Journal of Educational Studies. - 2019. - Vol. 71. - No. 1. - P. 11–26.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №10(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.